

Emanuel Swedenborg

SNÁŘ

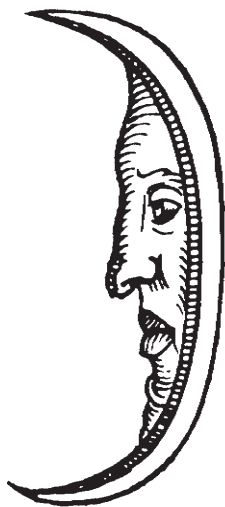
SNÁŘ

Emanuel Swedenborg

SNÁŘ

Praha 2014

Přeložil Zbyněk Černík

**SWEDISH
ARTSCOUNCIL**

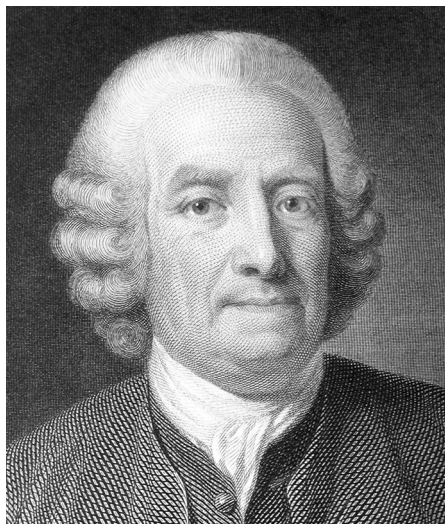
This translation has been published with
the financial support of Swedish Arts Council.

*Knihy vychází za finančního přispění
Ministerstva kultury ČR*

SNÁŘ

Translation & preface © Zbyněk Černík, 2014
Czech edition © dybbuk, 2014

ISBN 978-80-7438-112-6

Emanuel Swedenborg

RACIONALISTICKÝ MYSTIK EMANUEL SWEDENBORG

Roku 1859 vydal G. E. Klemming – tehdy amanuensis Královské knihovny ve Stockholmu, později její vrchní knihovník – poněkud neobvyklý svazek. Byl určen úzkému kruhu zájemců, takže vyšlo pouhých devadesát devět výtisků! Kniha však okamžitě vzbudila velkou pozornost, brzy vyšla znovu – tentokrát už v podstatně vyšším nákladu – a byla přeložena do hlavních světových jazyků.

Tím neobvyklým svazkem, dnes známým pod názvem *Snář* (*Drömboken*), byly deníkové poznámky významného švédského přírodovědce, filozofa, odborníka na důlní průmysl, vynálezce, mystika a teozofa Emanuela Swedenborga. O jejich existenci se do té doby – přesněji řečeno do roku 1858, kdy je zmíněná knihovna zakoupila z pozůstalosti jistého profesora Scheringssona – nevědělo. Ostatně vzhledem k jejich intimnímu charakteru je pravděpodobné, že se neměly nikdy dostat na veřejnost.

Snář mapuje klíčový úsek Swedenborgova života od července 1743 do října 1744 – dobu, kterou strávil v Holandsku a Anglii. Ačkoli rodnou zemi opouštěl poměrně často, tento zahraniční pobyt představuje výjimečnou událost, která zcela změnila jeho život. Pětapadesátiletý učenec totiž v jeho průběhu prodělal duchovní krizi, při níž se z přesvědčeného racionalisty stal zanícený náboženský myslitel, horlivý propagátor víry, či řečeno jeho vlastními slovy, „služebník Pána Ježíše Krista“. Tuto proměnu způsobily prožitky, které k němu podle jeho názoru přišly z jiného, metafyzického světa.

Emanuel Swedenborg, vlastně Swedberg (jméno Swedenborg přijal až v jedenatřiceti letech, kdy byl povýšen do šlechtického stavu), se narodil 29. ledna 1688 ve Stockholmu. Jeho otec, Jesper Swedberg, byl farář, později též profesor teologie na Uppsalské univerzitě a biskup skarské diecéze.

Emanuel v Uppsale vystudoval filozofii a přírodní vědy a vše nasvědčovalo tomu, že se v profesionálním životě bude věnovat právě těmto oborům. Roku 1710, ve dvaadvaceti letech, se vydal, jak bylo tehdy zvykem, na několikaletou vzdělávací cestu po Evropě. Nejdéle se zdržel v Londýně, tehdejší Mekce vědy a svobodného myšlení.

Ve svých dopisech domů se zmiňuje o různých technických vynálezech, které se mu tehdy rodily v hlavě: například ponorka, parní stroj, kulomet či létací stroj. Kromě toho se zabýval teorií atomu, vlněním světla, magnetismem a elektřinou.

Po návratu do vlasti, roku 1716, se v jihošvédském Lundu setkal s králem Karlem XII. Ten se také zrovna vrátil, ovšem z internace v Turecku, kde skončil poté, co v bitvě u Poltavy podlehl ruskému caru Petru Velikému, čímž de facto skončilo švédské velmocenské období.

Karel XII. jmenoval Swedenborga asesorem Báňského kolegia, jehož strategickým úkolem bylo vést a řídit těžbu surovin v celé zemi. Vzhledem k protežované výrobě zbraní to tehdy bylo jedno z nejdůležitějších, ne-li vůbec nejdůležitější odvětví švédského hospodářství.

Swedenborg, mimochodem sám spoluvlastník několika dolů, se osvědčil jako schopný úředník a v oblasti důlního průmyslu se zasloužil o mnohá zlepšení. Začal také vydávat první švédský vědecký časopis Severský Daidalos (*Daedalus Hyberboreus*) a intenzivně se věnoval filozofii, anatomii, fyziologii, chemii a metalurgii. Svými rozsáhlými přírodovědnými díly, jako například *Základy přírodních věd* (*Principia rerum naturalium*, 1734), *Filozofické*

a mineralogické práce (Opera philosophica et mineralia, 1734) či Řád říše živočišné (Oeconomia regni animalis, 1740), si získal všeobecné uznání. Roku 1740 byl jako jeden z prvních zvolen členem Královské vědecké akademie.

V červenci roku 1743 se, jak již bylo řečeno, vydal do Holandska a Anglie. Hodlal tam dokončit a vydat druhý a třetí z celkem sedmnácti plánovaných dílů lékařsko-filozofického spisu *Živočišná říše (Regnum animale)*, ve kterém se snažil z vědeckého, anatomického zorného úhlu objasnit otázku vztahu duše a těla.

Zároveň s tímto opusem vytvořil – zcela neplánovaně a spontánně – i *Snář*. Ten je na rozdíl od jeho odborných děl, v nichž používal univerzální latinu, psaný švédsky. V mateřtině byl Swedenborg zřejmě lépe schopen vystihnout dramaticnost svého kontaktu s nadsmyslovou realitou.

V úvodní části knihy ovšem na tuto dramaticnost ještě nic neukazuje. Jde v podstatě o cestopis, ve kterém autor líčí začátek svého putování. Zmiňuje se o pamětihodnostech navštívených měst, osobách, se kterými cestoval či se seznámil, a podobně.

Jeho prvním cílem je severní Německo, kde se dosud nacházejí zbytky takzvaného Švédského

Pomořanska. Tuto kdysi rozsáhlou provincii získala někdejší skandinávská velmoc za třicetileté války, ale po vojenském debaklu Karla XII. a dalších porážkách většinu jejího území opět ztratila. Sám Karel XII. je v této době už řadu let po smrti a jeho absolutistickou vládu vystřídal takzvané období svobody, kdy faktická moc přešla od panovníka do rukou stavů, reprezentovaných válečnickou stranou *Klobouků* (*Hattarna*) a umírněnými *Čepicemi* (*Mössorna*). A jelikož manželský pár, který nastoupil po Karlovi, Ulrika Eleonora a Frederik I., nemá žádného potomka, švédský parlament, riksdag, zvolí jeho nástupce: lübeckého knížete-biskupa Adolfa Frederika. Swedenborg, který sám zasedá v riksdagu a aktivně se účastní politického života, se během své cesty s tímto čekatelem na trůn osobně setká.

Cestopisné líčení končí – uprostřed věty, jelikož z rukopisu bylo vytrženo několik stran – 20. srpna 1743 v holandském Harlingenu, odkud zřejmě Swedenborg pokračoval do Leydenu nebo Amsterdamu. Jeho dalšími destinacemi se pak stal Haag a nakonec, na přelomu dubna a května následujícího roku, Londýn.

Další část knihy obsahuje nedatované záznamy, v nichž se zmiňuje obsah několika snů a změny

autorova tělesného a duševního stavu, signalizující blížící se krizi. Vlastní snář pak začíná líčením několika sugestivních snů z noci z 24. na 25. března 1744.

Podobu snů má i značná část prožitků, které si Swedenborg – nepravidelně – zaznamenává v následujících dnech, týdnech a měsících. Sám se pokouší o jejich interpretaci, a proto bývá občas označován za svého druhu předchůdce Sigmunda Freuda. Na rozdíl od otce psychoanalýzy je ovšem nejen „terapeutem“, ale současně i – nebo především – „pacientem“.

Kromě snů, na které odkazuje sám název *Snář* i další, alternativní pojmenování deníku – knihovník Klemming ho nazval *Swedenborgovy sny*, autor nejznámější mystikovy monografie Martin Lamm zase razil název *Deník snů* –, autor ovšem popisuje také extatická vidění, která má v bdělém stavu či ve stavu hypnagogickém, tj. na *pomezí* bdělého stavu a spánku.

Nejintenzivněji své sny i vidění vnímá v okamžicích, kdy se ocitá *v duchu*. Tímto výrazem označuje zvláštní kontemplativní stav, ve kterém je osvobozen od vlastního těla a osvícen z nebes. Díky tomu dosahuje vyššího druhu poznání, než k jakému se můžeme dobrat vlastním rozumem a smyslovou zkušeností. Je to sice spontánní jev, on však ovládá metodu, pomocí níž ho lze uměle vyvolat, nebo